

Faculty of Education Students' Perceptions of Social Distance towards Different National Identities

Halil İbrahim Eyice^a Fatih Yazıcı^b

^a Graduate Student, Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat, Türkiye, halil.ibrahim.eyice1@gmail.com

^b Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat, Türkiye, fatih.yazici@gop.edu.tr

ABSTRACT

Simultaneous triangulation of mixed models was used in this study, which aimed to identify pre-service teachers' perceptions of social distance toward Armenians, Syrians, and Africans and the reasons for these perceptions. The survey model was used in the quantitative dimension of the study, and the case study design was used in the qualitative dimension. The study sample consisted of 357 preservice teachers from various programs and grade levels who were continuing their undergraduate education. The Social Distance Scale developed by Bogardus (1925) and an open-ended questionnaire were used to collect the data. Descriptive analysis was used to analyze qualitative data. As a result of the study, Syrians, followed by Armenians and Africans, were found to be the communities to which the pre-service teachers felt the most social distance. When the participants' justifications for the perceived social distance were analyzed, it was found that the perceived threat they felt from communities different from themselves was effective in creating social distance. The results of the study reveal that the scope and content of undergraduate teacher training programs should be revised in terms of respect for diversity.

Article Type
Research

Article Background

Received:

29.08.2023

Accepted:

18.11.2024

Keywords

Social Distance, Syrians,
Armenians, Africans,
Integrated Threat
Theory

To cite this article: Eyice, H. İ., & Yazıcı, F. (2024). Faculty of education students' perceptions of social distance towards different national identities. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 12 (3), 1447-1477. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1352114>

Corresponding Author: Halil İbrahim Eyice, e-mail: halil.ibrahim.eyice1@gmail.com

Introduction

Belonging to social groups is one of the most practical consequences of being a social being. The communities we join, sometimes at birth and sometimes through socialization processes, lead to the formation of social identities based on the roles we play and take seriously over time (Bilgin, 2007). The communities we feel we belong to influence our attitudes and behaviors, and we become "us" with the people we share the same social identity with (Snow, 2001; Snow et al., 2005). Because identities based on domains of belonging such as ethnicity, nation, or religion are the product of a long historical process (Mellucci, 1995), the sense of "we" they create among their members is much stronger than other social identities. Therefore, unlike other social identities, these identities are categorized as "collective identities" (Yazıcı, 2016).

Collective identities often manifest themselves as the demand of some communities to assert and emphasize their differences from others (Bilgin, 2007). Therefore, while collective identities create unity among those who share the common references on which they are based, they also create a difference from those who do not share these references and declare them as "the other" (Yazıcı, 2016). The concept of the other plays an important role in constructing identities because human beings always need the other to construct their self (Özdemir & Akdağ, 2023). If identity is a mechanism for establishing sameness or identity, this sameness can be understood by drawing the boundaries of differences (Aktay & Kızılkaya, 2014). Each individual or community remembers the characteristics of its identity when it encounters these boundaries (Pamuk, 2014). While this recollection brings along a sense of ownership (Yazıcı, 2016), the individual inevitably forms a group belonging (Özdemir & Akdağ, 2023). Therefore, identity (us) and difference (the other) become successive steps in the process of identity formation (Aktay & Kızılkaya, 2014).

In a sense, even though we owe the construction of our own identity to it, the other in this relationship is the party to whom we attribute negative images that we do not deem appropriate for ourselves (Beştepe, 2021). While "us" represents goodness, righteousness, virtue, trust, trustworthiness, greatness, order, solidarity, common past, and future, the other often symbolizes evil, insecurity, separation, separatism, turmoil, and unrest (Pamuk, 2014). Thus, our stereotypes about the other are formed and maintained. Stereotypes are mental structures that carry fixed, oversimplified, and generalized positive or negative characteristics towards members of a community (Tutkun & Koç, 2008). Through stereotypes, all members of a community are made the same, and labels and stigmas are created by ignoring people's individual characteristics (Çayır, 2012).

Stereotypes in our minds about a community may cause us to have a negative and dogmatic opinion against all members of that community or any member of that community that we do not know at all, which can be defined as prejudice (Bilgin, 1994). In cases where prejudices become practical and turn into behaviors, discrimination is in question (Göregenli, 2012). While the concepts of stereotypes, prejudice, and discrimination enable us to make sense of the relationship between us and the other, one of the important definitions that express the experience of living together with differences at the simplest level is "social distance" (Şan & Akyiğit, 2021).

Social distance is "used to describe the situation in which individuals and social groups have weak and limited social relations with each other despite physically living together in the same space" (Yıldırım alp & Erdoğan, 2019, p. 346). In other words, social distance refers to the lack of openness

to relationships of varying intensity with individuals or groups that are perceived to be outside the social category (race, ethnicity, nation, religious community, class, etc.) to which one feels one belongs or the lack of acceptance of their existence (Bozkur et al., 2020). In this regard, the concept of social distance indicates the distance at which different communities are willing to draw the boundaries of privacy (Marshall, 1999).

In the content represented by the concept of social distance, the relationship between an individual and an individual or an individual and a group is treated on the basis of closeness and distance. While closeness expresses sympathy towards the other community or the person considered to be a member of that community, distance corresponds to antipathy (Yıldırım alp & Erdoğan, 2019). In fact, social distance is inversely proportional to tolerance towards people and groups that are perceived as others. The more social distance a person maintains towards others, the lower the level of tolerance or sympathy toward these others (Eser & Uygur, 2019). Therefore, social distance makes individuals ready to discriminate against others (Gürkaynak Çuhadar, 2012).

The phenomenon of social distance was first introduced by Bogardus, who analyzed the relations between ethnic and social classes in America (Marshall, 1999). With the Social Distance Scale he developed, Bogardus analyzed the willingness of different ethnic communities or races to communicate with each other in the private and public spheres and wanted to show to what extent and in the context of which issues prejudice is revealed (Şan & Akyiğit, 2021). In the scale he developed, Bogardus evaluated this willingness to communicate on the basis of social relationships such as being neighbors, friends, and getting married, and revealed that prejudice against certain communities creates a high level of discomfort in such social relationships (Eser & Uygur, 2019). At the end of his social distancing research, he argued that “as minority groups approach majority groups, majority groups try to keep minority groups at a certain distance and prevent real contact between ethnicities” (Bozkur et al., 2020, p. 383).

With the Social Distance Scale he developed, Bogardus pioneered a research tradition in prejudice studies based on race, nationality, and religion, which still yields similar results today (Bozkur et al., 2020; Eser & Uygur, 2019; Karşlı, 2013). Following in the footsteps of this research tradition, the current study attempts to investigate the prejudices of participants from the majority culture towards different national identities through their perceptions of social distance. For this purpose, social distance perceptions about Armenians (historical others), Syrians (current others), and people of African descent (potential others), which are considered to represent three different other categories of national identity, were analyzed.

It is known that the first relations between Turks and Armenians, which we can explain with a long historical process, started with the Seljuk Empire (İnce, 2016). During the Ottoman period, Armenians, who were among the non-Muslim subjects of the state, became an element of the millet system, which was institutionalized during the reign of Sultan Mehmet the Conqueror and derived its source from Islamic law (Güler, 2000). During the classical period of the Ottoman Empire, the relationship between the state and the Armenian community was established on a religious basis, and the Patriarchate was recognized as the legal representative of the Armenian community. During the Tanzimat period, as in the case of other non-Muslim elements, the Armenians were treated on the basis of legal equality and were recognized as Ottoman citizens (Kaya, 2005). The Treaty of Lausanne determined the status of Armenians in the Republican period, and they were recognized as a minority (Oran, 2010).

The tension in Turkish-Armenian relations, which turned into a mutual conflict in the later years of the Ottoman Empire and reached its peak with the deportation decision in 1915, continued in the Republican period due to reasons such as the Wealth Tax, the 6-7 September Events and the actions of the ASALA terrorist organization (Akın, 2006; Timur, 2001). The genocide debates, which also captured international public opinion from time to time, have caused the tension in Turkish-Armenian relations to continue to the present day. On the other hand, due to the marginalizing language and discourses used about Armenians in history writing and teaching in Turkey (Yazıcı, 2019), Armenians are still the unchanging other of Turkish national identity (Danzikyan, 2014).

Apart from Armenians, Syrians are another identity in a relationship of otherness with Turkish national identity. Compared to Armenians, Syrians have become the other in terms of Turkish national identity quite recently. Firstly, in 2011, a group of 252 Syrians entered Turkey due to the civil war in their country, and this group, which was thought to have immigrated “temporarily”, was “hosted” in Hatay. However, as the civil war in Syria continued with increasing intensity, the number of those seeking refuge in Turkey increased rapidly (Eser & Uygur, 2019). Since Law No. 6458, which regulates refugee status in Turkey today, only recognizes those from European countries as refugees, the legal status of Syrians in Turkey has been the subject of considerable debate. In order to eliminate this uncertainty, following a number of legal arrangements between 2012 and 2013, the Temporary Protection Regulation published on October 22, 2014, established the “temporary protection” status for Syrians in Turkey, which is widely used today (Topal, 2015).

Although the intensity of the civil war in Syria has decreased, the reluctance of Syrians under temporary protection status to return to their country (Erdoğan, 2021) has brought along a concern that they will become permanent in Turkey (Bozkur et al., 2020). This concern reduces the social acceptance of Syrians (Yıldırım alp et al., 2017) and leads to them being alienated (Eski et al., 2023).

Compared to Armenians and Syrians, Africans do not yet directly constitute an other for Turkish national identity, but they have a significant potential in this regard. It is known that the first relations between Turks and Africans date back to the ninth century (Fırat, 2007). During the Ottoman Empire period, there was a continuous institutional relationship that focused more on the north of the African continent. However, with the establishment of the republic, relations with Africa remained limited due to Westernization policies (Tepeciklioğlu, 2012). In 1998, diplomatic and economic relations between Turkey and Africa started to develop with the adoption of the Action Plan for Opening to Africa and the effective implementation of this plan since 2002. With these mutually developing relations, there has been a significant increase in the number of Africans migrating to Turkey (Tepeciklioğlu, 2019).

Although we do not have official data, it is possible to state that the number of Africans in Turkey is not as high as Syrians. However, with the gradual increase in the number of foreign students since 2005, when the Council of Higher Education started to focus on internationalization policy in higher education, there has been a significant increase in the number of African students in Turkey (Şimşek, 2022). As of 2023, approximately 60 thousand of the 301,694 foreign students enrolled in higher education institutions in Turkey are African students (YÖK, 2023). Research shows that the different linguistic and cultural characteristics of African students pave the way for them to be seen as the other (Demirhan, 2017), and that they are sometimes discriminated against by other students (Yardımcıoğlu et al., 2017). These results show that although Africans are not a widely accepted other of Turkish national identity today, they have such potential for the near future.

As can be seen, identities that are in a relationship of otherness with the Turkish national identity may be subjected to discrimination to different degrees and in different ways. Attributing negative characteristics to the other, which is a complementary element of identities (Aktay & Kızılkaya, 2014), is very common even today, when democracy and human rights are developing (Parlak, 2015). In order to solve this problem, which threatens the requirements of democratic social life and the culture of living together (Yazıcı, 2020), without turning into a social conflict and to reduce the social distance between different communities, many institutions, especially education, have important responsibilities. However, educational institutions, which are theoretically expected to reduce or even eliminate attitudes related to prejudice and discrimination, can be a source of increasing social distance between differences, even in democratic societies. This study aims to reveal the social distance of pre-service teachers - who are expected to emphasize the culture of tolerance and coexistence as practitioners of educational systems and thus remove the barriers to communication opportunities between differences - towards different national identities and the reasons for this.

Methods

Research Design

In this study, which aims to reveal pre-service teachers' perceptions of social distance toward Armenians, Syrians, and Africans and the reasons for these perceptions, simultaneous triangulation of mixed models was used. In mixed models, quantitative and qualitative research methods are used together. In a simultaneous triangulation design, quantitative and qualitative data are collected and analyzed together at the same time. Although data analysis is done separately in both methods, the results obtained are interpreted together (Creswell, 2003).

The survey model was used in the quantitative phase of the study. The survey model is a study that represents a data collection process to determine certain characteristics of a group (Büyüköztürk et al., 2012). In the qualitative phase of the study, the case study model was used. The case study is a research model that allows for an in-depth investigation of the subject and how the factors influencing the relevant situation affect each other in a holistic way (Yıldırım & Şimşek, 2011). In this study, the survey model was used to identify pre-service teachers' perceptions of social distance, while the case study was used to identify the reasons for this perception.

Population and Sample

The compliance of this study with ethical principles was approved by Tokat Gaziosmanpaşa University Social and Human Sciences Ethics Committee (28.01.2022 dated, Session: 02, Decision: 02). While the population of the study consists of pre-service teachers, the sample group consists of 357 pre-service teachers from different departments and grade levels attending the faculty of education of a university in the Central Black Sea Region and determined by purposeful sampling method. 264 of the participants were female, and 92 were male. 153 of them are studying in the Department of Classroom Teaching, 92 in the Department of Social Studies Teaching, 57 in the Department of Elementary Mathematics Teaching, and 55 in the Department of Psychological Counseling and Guidance. 94 of them were first-year students, 109 were second-year students, 35 were third-year students, and 119 were fourth-year students. Thus, the study sample was aimed at including participants of different genders, programs, and grade levels. In the study, the real names of the participants were not used, and codes such as S1, S2, and S3... were used.

Data Collection Tools

In the quantitative phase of the study, the Social Distance Scale (SDS) developed by Bogardus (1925) was used as a data collection tool. The SDS aims to reveal the degree of acceptance of a group by other groups (Hoşgörür, 1997). The items in the scale are systematically ordered from the tendency to adopt a very close social relationship to the tendency to avoid a social relationship (Hıdırgil, 2020). High scores on the scale indicate the desire to be at a distance from the relevant community, while low scores correspond to the desire to be at a close distance. The seven items in the scale were expressed negatively, and the participants were asked to answer five-point Likert-type statements indicating a degree for each item. Cronbach's Alpha reliability coefficients of the items answered for these identities: Armenian .93, Syrian .96, African .93. In the qualitative phase of the research, the participants were asked to write down the identity they felt the most distant from, along with the reasons for this.

Data Analysis

In the analysis of the quantitative data obtained in the research process, descriptive statistics, ANOVA test for the differentiation of social distance by program type, and Pearson correlation analysis for examining the relationship between social distance and class level were used. SPSS 23.0 software was used in these analyses. Descriptive analysis was used to analyze the qualitative data. In descriptive analysis, the data obtained during the research process are described systematically and clearly. Then, the described data are explained, interpreted, and some conclusions are reached by establishing cause-effect relationships (Yıldırım & Şimşek, 2011). In this study, the participants' justifications for the identity they felt most distant from were thematized and presented in tables, and these themes were explained by including direct quotations from the participants' responses.

Findings

In the findings section of the study, first of all, descriptive statistics on three different social identities were analyzed based on the participants' responses to the SDS, and the results were shown in Table 1.

Table 1

Descriptive Statistics for the SDS

	n	Minimum	Maximum	\bar{X}	Sd
Syrian	357	1.00	5.00	2.83	1.27
Armenian	357	1.00	5.00	2.44	1.09
African Origin	357	1.00	5.00	2.04	.93

As seen in Table 1, the mean value of the responses given to the Syrian identity is 2.83, while the mean value for the Armenian identity is 2.44 and for the African identity is 2.04. In this case, for the participants, the Syrian identity represents the farthest social distance, while the African identity indicates the closest social distance.

The participants were asked the open-ended question "Explain which of these identities you feel the most distant from yourself and why". The answers given by the participants to this question coincide with the quantitative findings of the research. 144 participants stated that they felt Syrians, 117 participants stated Armenians, and 13 participants stated Africans as the most distant identity. The reasons for this perceived distance are thematized and presented in Table 2.

Table 2

Participants' Justifications for the Social Distance They Perceive Towards These Identities

Main Themes	Sub Themes	Participants	f
Syrians	Granted rights	S2, S9, S10, S16, S40, S50, S54, S59, S78, S110, S164, S179, S181, S184, S7, S19, S73, S157, S192, S208, S223, S230, S269, S295, S301, S302, S314, S12, S44, S235, S260	31
	Fleeing from war	S2, S3, S44, S93, S127, S128, S137, S164, S194, S208, S235, S260, S294, S314, S280, S340, S328, S337	18
	Public order problems	S8, S22, S30, S41, S52, S54, S68, S181, S184, S188, S227, S103, S137, S170, S266, S289, S294 S388,	18
	Increasing numbers	S22, S25, S55, S141, S144, S184, S198, S204, S206, S224, S255, S274, S161, S200	14
	Cultural difference	S39, S46, S105, S110, S113, S181, S243, S244, S279, S293, S300, S350, S1, S270	14
	Economic reasons	S18, S24, S84, S144, S181, S200, S289, S290, S294, S340 S334, S32, S219	12
	Intentions not to go back	S32, S34, S36, S40, S41, S54, S55, S61, S118, S217 S216	11
	Their ingratitude	S22, S122, S187, S188, S328, S337	6
	Sovereignty concerns	S224, S334, S242, S118 S70, S71	6
	Prejudice	S178	1
Armenians	Atrocities committed	S47, S58, S72, S73, S75, S82, S83, S86, S89, S90, S98, S107, S180, S207, S245, S249, S292, S299, S308, S309, S313 S331, S337, S340, S345	25
	Historical reasons	S169, S196, S210, S212, S218, S229, S233, S239, S261, S283, S312, S315, S316, S317, S322, S336, S339, S352, S348, S355, S87, S245, S330	23
	Genocide allegations	S11, S13, S56, S136, S153, S182, S183, S195, S207, S292, S298, S301, S302, S303, S309, S328, S347, S353	18
	Betrayal	S4, S83, S94, S112, S14, S171, S180, S346, S271, S5, S175, S228, S122	14
	Riots	S18, S64, S65, S180, S207, S284	6
	Political problems	S30, S57, S104, S145, S222, S245	6
	Azerbaijan	S45, S286, S313, S284, S291, S238	6
	Hostility	S329, S330, S347	3
	Land claims	S108, S136	2
	Religious reasons	S119, S143	2
	Media	S129	1
	Asala	S86	1
	Lack of Acquaintance	S28	1
Africans	Cultural difference	S23, S163, S225, S227, S278	5
	Physical appearance	S76, S199, S277	3
	Shyness	S17, S23	2
	Language	S74	1
	Bad memories	S264	1
	Fear	S17	1
	Distant towards all	Concern of assimilation	S111, S152
Historical		S97, S323	2
Culture		S106, S124	2
Racism		S20	1
Not distant towards any	Humanity	S63, S67, S131, S123, S142, S146, S150, S151, S376, S166, S205, S272 S357	13
	Pattern of behavior	S77, S287	2
	Personality	S174, S250	2

As seen in Table 2, it is understood from the number of recurring themes that students are more distant towards Syrian and Armenian identities. Looking at Table 2, it is seen that a small number of pre-service teachers do not feel distant towards any identity, and on the contrary, there are participants who feel distant towards all of them.

The most recurring theme regarding the Syrian identity that the participants felt the most distant from was "the granted rights." S179, one of the participants, expressed his thoughts on the subject of "granted rights" as follows: "... they are placed in the country as immigrants and have more rights than us... they are financially supported a lot and given a lot of rights in terms of education, which is marginalizing us and spoiling them". According to S50, "the rights granted to them in my country, which are sometimes not even granted to us, make us prejudiced against them.

Another recurring theme regarding the Syrian identity of the participants is "fleeing from the war". S93, one of the participants, emphasized the consequences of this situation by saying, "I feel distant because Syrians left their country and did not fight there and made me a refugee in my country... ..I want them to go away". S44, one of the participants, emphasized the importance of fighting for their country by saying, "...they leave the war in their country and live a better life in Turkey than Turkish citizens, with exceptions. I would prefer to fight in my own country" and drew attention to the importance of fighting for one's country.

Regarding the theme of "cultural difference" created for the Syrian identity, S350 stated, "... I feel distant from my own environment in terms of personality, customs and traditions", while participant S46, who emphasized a different cultural dimension, stated, "...although we have some problems, most of the Armenian and Greek population in Turkey are connected to the country with citizenship ties... Syrians... are a community that cannot be integrated, most of whom do not fit into the country and our culture" and mentioned that there are sharp cultural lines.

One of the recurring themes related to Syrian identity was "their increasing number". Towards this theme, but also emphasizing the theme of "intentions not to go back", S55 stated, "...there are more Syrians than Turks in some regions, their numbers are much higher than they should be... although they live on the border of deprivation, they breed a lot... they have settled here permanently, and this disturbs me".

S32, one of the participants related to the theme of "intentions not to go back", which is another recurring theme related to Syrian identity, expressed his thoughts as "they have been here for years, although the shortness of the guest is acceptable, and the order and welfare level of the country is deteriorating because of them" by touching upon the reflections in different dimensions. S118 drew attention to the concern by saying, "...today, Syrian citizens have really occupied our country...".

Another recurring theme related to Syrian identity was identified as "economic reasons". S294 expressed their concerns about this issue by stating that "...while we have difficulty in giving jobs even to our own people, having them is a problem for our country, and a solution should be found urgently". One of the participants, S181, emphasized that "employers hire Syrians rather than their own citizens because they receive lower salaries..." and drew attention to the opportunism of employers on this issue. Again, related to this theme, S334 emphasized that "Armenians and Greeks are Turkish citizens, they have a historical background. They work and pay taxes, but Syrians are the scourge of the whole world as refugees", referring to the other identities in question.

Another theme that draws attention to the Syrian identity is “public order problems”. S266, one of the participants related to this theme, expressed their discomfort on this issue with the statement, “not most of them, of course, because they both live in my country and harm women in my country...”. The statement of participant S54, who mentioned a different dimension in the formation of their attitudes, as “... we see harassment and rape incidents in the news, coming from a foreign country and doing these things in our country and disrupting the order... it seems wrong to me” reveals the effect of the media on the attitude they form.

One of the noteworthy themes regarding Syrian identity was “sovereignty concerns”. Regarding this theme, S242 expressed their current concerns by saying, “...I feel quite distant because I feel the environment I live in has been taken over by them”, while S224 said, “I feel distant from Syrians right now, their presence in our country sometimes more than us disturbs me. It must be the concern that the sovereignty may change”, and in parallel, S334 mentioned their concerns for the future with the statement “... they will almost declare their independence here, I want them to get out of my country...”.

Among the participants who “emphasized prejudice” about Syrians, S178 stated;

I feel distant from Syrians. Yes, sometimes this is a bad thing, and I think I am prejudiced, but considering the current situation and agenda of the country, I don't want to like them... Yes, we will be teachers. I may have students from Syria or from a different nationality, and I will never discriminate because the child is not aware of anything...

With the above statements, the dilemma experienced by the participant on this issue while expressing his/her professional thoughts is noticeable.

The second most distant identity felt by the students was Armenian. When the themes created for the Armenian identity were analyzed, it was seen that the most recurring theme was “atrocities committed”. Regarding this theme, S309 emphasized the events in the past by expressing his thoughts as “... we cannot forget what they did to our society in our difficult times, especially when we listen to what they did to defenseless old people, women, and children, a fire of anger starts to burn in people...”. S47, one of the participants who emphasized the recent history, mentioned the effect of current events on the formation of their attitudes by saying “...because even if they do not do the atrocities they did in history to Turkey now, they still do the same treatment to other countries”. Again, S107, who makes a remarkable statement related to this theme, makes a hate speech: “...as a result of the massacres and some events that happened in the past, I hate them, if I could, I would throw every one of them into a pit and”

One of the most recurring themes regarding Armenian identity was identified as “historical reasons”. However, most of the participants did not refer to any historical period or event under this theme and evaluated the issue superficially. Regarding this theme, S87 stated, “I feel very distant from Armenians because my historical knowledge has taught me that I should not trust those people”.

Another recurring theme related to Armenian identity was “genocide allegations”. S298, one of the participants related to this theme, criticized this situation by saying “...we sent them to safe areas by trains. They still use this event as a so-called genocide to pity themselves to the world states”, while one of the participants S292 stated that “...they committed genocide against the Turkish nation and presented it to the world public opinion by claiming otherwise... other world states surprised us by accepting these ugly baseless black slanders...” and stated that he did not find the opinions of other

world states on this issue correct.

Regarding the theme of “betrayal” created for the Armenian identity, S180, one of the participants, used the expression “...although they lived in our country for a long time, they betrayed and rebelled by tormenting our people...”, while S14, one of the participants, made a remarkable discourse by saying “Betrayal is in their blood”.

S298, one of the participants related to the theme of “Azerbaijan” created for the Armenian identity, expressed their thoughts as “...I feel distant towards Armenians because of the war they waged against the people of Azerbaijan.” Again, S286, one of the participants related to this theme, stated their thoughts as “...I do not feel any sympathy towards them as a Turk because of the Khojaly massacre they committed against Turks.” Participant S45, who talked about his own experiences related to this theme, drew attention to current events by saying, “...last year I personally saw the terror they committed in Azerbaijan in Nakhchivan and Karabakh, and I have a great antipathy...”.

Another remarkable theme created for the Armenian identity is the theme of “land claim”. S136, one of the participants who made interesting discourses on the theme of land claim, stated their thoughts by saying, “... I do not tolerate the fact that they see Mount Ararat as sacred to them and want to claim it as their own. If I wanted to erase a race, I would first want to destroy the Armenian...”. Regarding this theme, S108 also expressed his concerns about the future with his statements such as “ I think that Armenians have been claiming rights to our lands from the past to the present and that they can put their treacherous ambitions that they could not realize in the past back into action at the first opportunity they will find...”.

One of the interesting themes created for the Armenian identity was “media”. Regarding the “media” theme, one of the participants, S129, mentioned the effect of the media on the formation of their attitudes with the following statements: “...since I see videos and stories containing their point of view towards Turks, I find it difficult to establish good relations between us”.

The most recurring theme in the participants' justifications for the social distance they perceived towards Africans was “cultural difference”. Regarding the theme of cultural difference, S225 stated their thoughts as “Since they live in completely different geographies, their cultures are quite far from us.” One of the participants, S23, drew attention to cultural and social processes by stating “I keep myself in the background thinking that there are differences between our values and their values. Maybe if I had the opportunity to get to know them, my opinion might change”.

One of the remarkable themes created for African identity is “physical appearance”. Regarding this theme, S199 stated, “...I have never had any sympathy for someone of African origin. I don't like their physical appearance...”. Again, one of the participants, S277, drew attention to the physical skin color by saying, “I feel distant to someone of African origin, the difference in culture and the fact that they are black”.

S111, one of the participants who felt distant from all of these identities and had “assimilation concerns”, said: “A society consisting of different races and nationalities is susceptible to assimilation. The fact that there is only Turkish nation within the state of Turkey will make our state survive.” Similarly, S20, one of the participants who felt distant from all of them, said, “I have a racism that is not specific to a single race. It is not nice for foreigners to come and live comfortably in my country”.

The most recurring theme among the participants who did not feel distant from any of these identities was “humanity.” Regarding the theme of humanity, S272 stated that “human beings do not discriminate people.” S2 stated that “...I evaluate people according to their morals, not according to the nationality they were raised in...”. Another participant, S77, expressed that identities are not very important to him by saying, “...I look at people not by their identities but by what they do...”.

Next, a one-way analysis of variance (ANOVA) was conducted to reveal the differentiation of the social distance perceived by the participants regarding their Syrian, Armenian, and African identities according to the department, and the results have been shown in Table 3.

Table 3

Differences in Perceived Social Distance towards Syrians, Armenians, and Africans by the Department

Departments		N	\bar{X}	F	p	Significant Differences (Scheffe)
Syrians	Classroom Teaching	153	2.66	3.198	.024*	Social Studies Teaching > Classroom Teaching
	Social Studies Teaching	92	3.14			
	Mathematics Teaching	57	2.94			
	Guidance and Psychological Counseling	55	2.69			
Armenians	Classroom Teaching	153	2.35	6.923	.000*	Social Studies Teaching > Classroom Teaching and GPC
	Social Studies Teaching	92	2.86			
	Mathematics Teaching	57	2.37			
	Guidance and Psychological Counseling	55	1.89			
Africans	Classroom Teaching	153	1.91	8.049	.000*	Social Studies Teaching > Classroom Teaching and GPC
	Social Studies Teaching	92	2.43			
	Mathematics Teaching	57	2.00			
	Guidance and Psychological Counseling	55	1.79			

Notes. *p<.05

As seen in Table 3, the social distance perceived by the participants regarding all three identities differed significantly by their departments. According to the Scheffe test conducted to reveal the source of the significant difference, the social distance perceptions of pre-service teachers studying in the social studies teaching program towards Syrians are higher than those of students studying in the classroom teaching program. At the same time, the social distancing perceptions of social studies teacher education students towards Armenians and Africans are higher than those of students in the classroom teaching and guidance and psychological counseling programs.

Finally, Pearson correlation analysis was conducted to reveal the relationship between the participants' grade level and their perceptions of social distance towards Syrian, Armenian, and African identities. The findings as a result of the analysis have been shown in Table 4.

Table 4

The Relationship between Participants' Perceptions of Social Distance Regarding Syrian, Armenian, and African Identities and Their Grade Level

		Grade Level	Syrians	Armenians	Africans
Grade Level	r	1			
	p				
Syrians	r	.156**	1		
	p	.003			
Armenians	r	.212**	.520**	1	
	p	.000	.000		
Africans	r	.221**	.474**	.534**	1
	p	.000	.000	.000	

Notes. ** $p < .01$

As seen in Table 4, there is a positive and significant relationship between the participants' grade levels and the social distance they perceive towards three different identities. Accordingly, as pre-service teachers' grade levels increase, their perceptions of social distance towards all three different identities also increase.

Conclusion

In this study, it was sought to reveal pre-service teachers' perceptions of social distance regarding Armenians, who are considered as the historical other; Syrians, who we can call the current other; and Africans, who have the potential to be otherized in the near future, and the reasons for these perceptions. Both the quantitative and qualitative results of the study show that the community that is perceived as socially distant the most is Syrians, followed by Armenians. The least socially distant community is Africans.

One of the striking results of the research is that Syrians have the most distant identity among the three categories, despite the fact that they share the most common characteristics such as sharing the same religion, close geographies, and historical past. Another interesting result of the research is that Africans, who have the least common geographical, cultural, and historical characteristics, are the least distant community. However, it is possible to explain these results with the integrated threat theory, which claims that the prejudices and negative attitudes of the majority community towards the minority community are based on the size of the threat they perceive (Stephan & Stephan, 1996).

According to the integrated threat theory, threat perceptions underlie otherization (Arslantürk, 2020). There are four main threats that cause individuals or society to have prejudiced attitudes towards differences. The first of these is *realistic threats*. In realistic threats, majority community members perceive that different communities pose a threat to their physical existence, resources, political and economic power, health, safety, and job opportunities (Eser & Uygur, 2019; Ekici, 2019). The second type of threat is *symbolic threat*. In this type of threat, the majority community perceives different communities as a threat to its worldview, lifestyle, values, beliefs, attitudes, standards and customs (Arslantürk, 2020). The third threat is *negative stereotypes*. This type of threat is the belief that outgroup members of otherized communities have negative characteristics such as laziness, aggression, criminality, rudeness, and lying (Ekici, 2019). The fourth type of threat is defined as *intergroup anxiety*. This concept refers to the anxiety that individuals experience when they come into

contact or think that they will come into contact with people from different cultures (Stephan & Stephan, 1985).

In the context of the qualitative data of the research, when the reasons for the social distance of the participants towards Syrians are examined, it is seen that the themes that can be considered in the realistic threat category, such as the *rights granted, public order problems, increasing numbers, economic reasons, intentions not to go back, and sovereignty concerns* come to the fore. When we look at the reasons for the social distance felt towards the Armenian identity, it is seen that historical reasons that have now turned into negative stereotypes (third threat type), such as *persecution, genocide allegations, and rebellions* shaped within the framework of the 1915 events are effective. On the other hand, it can be said that the symbolic threat stemming from cultural differences, as well as intergroup concerns stemming from physical appearance or people's hesitancy to communicate, are effective in the social distance felt towards African identity. When the social distance perceived by the participants towards all three identities and their justifications are evaluated together, it can be said that the type and dimension of threat perceptions towards these identities affect the social distance they perceive. Therefore, although Syrians are the national identity with which the participants have the most common identity, the fact that the perceived threat is higher than other identities may have increased the social distance felt towards Syrians. Likewise, it can be said that the low perceived threat towards Africans, with whom the participants have the least commonality, is the reason for the low social distance. In both cases, the difference between the number of Syrians and Africans in Turkey may have affected the difference in the perceived threat rate.

Another interesting result obtained from the research is that as the participants' grade level increases, the perceived social distance towards all three identities also increases. In other words, the participants continued to socially distance themselves from all three identities during the period they continued their education at the faculty of education. Moreover, the farthest perception of social distance regarding these three identities belongs to social studies teacher candidates who are expected to impart values such as respect or tolerance to differences in their students. At this point, it is possible to direct some criticisms towards the education given to teacher candidates at the faculties of education from the perspective of respect for or tolerance towards differences. Indeed, in the study conducted by Yazıcı and Budak (2017), it was observed that the variable that has the least effect on teacher candidates' respect for identity differences is the education they receive at the faculties of education. However, as teacher candidates approach the graduation stage, their concerns about the future begin to come to the forefront, and their reluctance to share their already limited economic resources with immigrant groups such as Syrians may also be effective in increasing social distance.

When the qualitative and quantitative results of the study were evaluated together, it was seen that the participants could sometimes make hate speeches that included all members of the relevant community and pushed the boundaries of prejudice and discrimination regarding the three national identities examined. Moreover, the education they received at the faculty of education did not have an effect of eliminating this problem; on the contrary, the social distance felt towards all three identities increased as they continued their education. However, the participants who constituted the study group are teacher candidates who are expected to instill in their students values such as respect for differences, which are of vital importance for the sustainability of differences in today's societies without turning into conflict. This situation reveals the necessity of questioning and revising the content and scope of undergraduate programs that train teachers, especially in social studies education, in terms of instilling values such as respect for differences or tolerance in teacher

candidates.

Ethics Committee Approval: T.C. Tokat Gaziosmanpaşa University Social And Humanity Sciences Research Ethics Committee, Date: 28.01.2022, Number: 8911691.

Author Contributions: In the study, the first author was more active in the process of collecting, analyzing and compiling his findings. The second author guided the first author in writing the literature and managing the process of the research. The research was carried out together with the understanding of cooperation.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest between the authors.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Farklı Ulusal Kimliklere Yönelik Sosyal Mesafe Algıları

Halil İbrahim Eyice^a Fatih Yazıcı^b

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye, halil.ibrahim.eyice1@gmail.com

^b Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye, fatih.yazici@gop.edu.tr

ÖZET

Öğretmen adaylarının Ermeniler, Suriyeliler ve Afrikalılarla ilgili sosyal mesafe algılarını ve bu algıların gerekçelerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada karma modellerden eşzamanlı üçgenleme kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda tarama modeli nitel boyutunda ise durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu lisans eğitimine devam eden farklı program ve sınıf kademelerinden 357 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Bogardus (1925) tarafından geliştirilen Sosyal Mesafe Ölçeği ve açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Verilerin analizi kısmında nitel verilerin analizi için betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonunda öğretmen adaylarının en fazla sosyal mesafe hissettiği topluluğun Suriyeliler olduğu, bunu Ermeniler ve Afrikalıların takip ettiği görülmüştür. Katılımcıların algıladıkları sosyal mesafeye dair gerekçeleri incelendiğinde ise, kendilerinden farklı topluluklardan hissettikleri tehdit algısının, sosyal mesafe üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları, öğretmen yetiştiren lisans programlarının kapsam ve içeriğinin farklılıklara saygı yönünden yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Türü

Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim tarihi:

29.08.2023

Kabul tarihi:

18.11.2024

Anahtar Kelimeler

Sosyal Mesafe, Suriyeliler, Ermeniler, Afrikalılar, Bütünleşik Tehdit Kuramı

Atıf Bilgisi: Eyice, H. İ., ve Yazıcı, F. (2024). Eğitim fakültesi öğrencilerinin farklı ulusal kimliklere yönelik sosyal mesafe algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (3), 1447-1477. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1352114>

Sorumlu yazar: Halil İbrahim Eyice, e-posta: halil.ibrahim.eyice1@gmail.com

Giriş

İnsanın sosyal bir varlık olmasının en pratik sonuçlarından biri, sosyal grupların bir parçası olmasıdır. Bazen doğumla birlikte bazen de sosyalleşme süreçleriyle dâhil olduğumuz topluluklar, oynadığımız ve zamanla ciddiye aldığımız rollere dayanan sosyal kimliklerin oluşumuna neden olur (Bilgin, 2007). Kendimizi ait hissettiğimiz topluluklar, tutum ve davranışlarımızı etkilerken aynı sosyal kimliği paylaştığımız insanlarla “biz” haline geliriz (Snow, 2001; Snow ve diğerleri, 2005). Etnisite, ulus ya da din gibi aidiyet alanlarına dayanan kimlikler ise oldukça uzun bir tarihsel sürecin ürünü olduklarından (Mellucci, 1995), üyeleri arasında oluşturdukları “biz” duygusu, diğer sosyal kimliklere göre çok daha güçlüdür. Bu sebeple söz konusu kimlikler, diğer sosyal kimliklerden farklı olarak “kolektif kimlik” şeklinde kategorize edilir (Yazıcı, 2016).

Kolektif kimlikler çoğunlukla, bazı toplulukların diğerlerinden farklılıklarını ortaya koyma ve vurgulama talebi olarak kendilerini gösterirler (Bilgin, 2007). Dolayısıyla kolektif kimlikler, dayandırdıkları ortak referansları paylaşanlar arasında bir birliktelik oluştururken, bu referansları paylaşmayanlar arasında da bir farklılık yaratarak onları “öteki” olarak ilan eder (Yazıcı, 2016). Öteki kavramı, kimliklerin inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü insan, benliğini kurgulamak için ötekine her zaman ihtiyaç duyar (Özdemir ve Akdağ, 2023). Kimlik, bir aynılık veya özdeşlik kurma mekanizması ise bu aynılık, farklılıkların sınırlarının çizilmesiyle anlaşılabilir (Aktay ve Kızılkaya, 2014). Her birey ya da topluluk, bu sınırlar ile karşılaştığında kendi kimliğinin özelliklerini hatırlar (Pamuk, 2014). Bu hatırlama, bir sahiplenmeyi de beraberinde getirirken (Yazıcı, 2016) kişi kaçınılmaz olarak bir grup aidiyeti oluşturur (Özdemir ve Akdağ, 2023). Dolayısıyla özdeşlik (biz) ve farklılık (öteki), kimliklerin oluşum sürecinin birbirini takip eden adımları haline gelir (Aktay ve Kızılkaya, 2014).

Bir anlamda kendi kimliğimizin inşasını ona borçlu olsak da biz-öteki ilişkisinde öteki, kendimize yakıştırmadığımız olumsuz imajları yüklediğimiz taraftır (Beştepe, 2021). “Biz”, iyiyi, doğruluğu, erdemi, güveni, yüceliği, düzeni, dayanışmayı, ortak geçmişi ve geleceği temsil ederken öteki ise çoğunlukla kötülüğü, güvensizliği, ayrılığı, bölücülüğü, kargaşayı ve huzursuzluğu simgeler (Pamuk, 2014). Böylelikle ötekine dair kalıp yargılarımız oluşur ve sürdürülür. Kalıp yargılar, bir topluluğun üyelerine yönelik sabit, aşırı basitleştirilmiş ve genelleştirilmiş olumlu veya olumsuz özellikleri taşıyan zihinsel yapılardır (Tutkun ve Koç, 2008). Kalıp yargılar aracılığıyla bir topluluğun bütün üyeleri aynılaştırılır, insanların bireysel özellikleri göz ardı edilerek etiketlemeler ve damgalamalar oluşturulur (Çayır, 2012).

Bir topluluk hakkında zihnimizde yer alan kalıp yargılar, o topluluğun bütün üyelerine veya hiç tanımadığımız herhangi bir üyesine karşı olumsuz ve dogmatik bir kanaat beslememize neden olabilir ki bu kanaati önyargı şeklinde tanımlamak mümkündür (Bilgin, 1994). Önyargıların pratik bir hal alıp davranışa dönüştüğü durumlarda ise ayrımcılık söz konusudur (Göregenli, 2012). Kalıp yargı, önyargı ve ayrımcılık kavramları, biz ve öteki arasındaki ilişkiyi anlamlandırmamızı sağlarken farklılıkla bir arada yaşama deneyimini en yalın düzeyde ifade eden önemli tanımlamalardan biri de “sosyal mesafe”dir (Şan ve Akyiğit, 2021).

Sosyal mesafe, “birey ve sosyal grupların fiziki olarak aynı mekânda birlikte yaşamalarına rağmen birbirleriyle sosyal olarak kurdukları ilişkilerin zayıf ve sınırlı kalması durumunu tanımlamak için kullanılmaktadır” (Yıldırım ve Erdoğan, 2019, s. 346). Bir başka deyişle sosyal mesafe, kişinin kendisini ait hissettiği sosyal kategorinin (ırk, etnisite, ulus, dinsel cemaat, sınıf vb.) dışında gördüğü

birey ya da gruplara yönelik çeşitli yoğunluktaki ilişkiye açık olmama durumu veya varlıklarını kabul etmedeki eksikliğe işaret eder (Bozkur ve diğerleri, 2020). Bu yönüyle sosyal mesafe kavramı çeşitli toplulukların mahremiyet sınırlarını hangi mesafede çizmeye istekli olduklarını gösterir (Marshall, 1999).

Sosyal mesafe kavramının temsil ettiği içerikte birey-birey veya birey-grup arasındaki ilişki yakınlık ve uzaklık temelinde ele alınır. Yakınlık öteki topluluk veya o topluluğa üye olduğu düşünülen kişiye karşı sempatiyi ifade ederken, uzaklık ise antipatiye karşılık gelmektedir (Yıldırım ve Erdoğan, 2019). Öyle ki sosyal mesafe, öteki olarak kabul edilen insanlara ve gruplara karşı hoşgörü ile ters orantılıdır. Bir insan diğerlerine karşı ne kadar fazla sosyal mesafe koyarsa, söz konusu ötekilere karşı tolerans veya sempati düzeyi o kadar az olur (Eser ve Uygur, 2019). Dolayısıyla sosyal mesafe koymak bireyleri, ötekilere karşı ayrımcılık yapmaya hazır hale getirmektedir (Gürkaynak Çuhadar, 2012).

Sosyal mesafe olgusu ilk olarak Amerika'daki etnik ve toplumsal sınıflar arasındaki ilişkileri inceleyen Bogardus tarafından ortaya konulmuştur (Marshall, 1999). Bogardus, geliştirdiği Sosyal Mesafe Ölçeği ile özel ve kamusal alanda farklı etnik toplulukların veya ırkların, birbirleriyle iletişime geçme isteğini analiz ederek ön yargının ne düzeyde ve hangi konular bağlamında açığa çıktığını göstermek istemiştir (Şan ve Akyiğit, 2021). Geliştirmiş olduğu ölçekte Bogardus, bu iletişime geçme isteğini komşuluk etmek, arkadaşlık etmek, evlenmek gibi sosyal ilişkiler temelinde değerlendirmiş ve bazı topluluklara karşı önyargının bu gibi sosyal ilişkilerde yüksek düzeyde rahatsızlık yarattığını ortaya koymuştur (Eser ve Uygur, 2019). Yapmış olduğu sosyal mesafe araştırmalarının sonunda ise "azınlık grupların çoğunluk olan gruplara yaklaştıkça çoğunluk grupların azınlık grupları belli bir mesafede tutmaya ve etnisiteler arasındaki gerçek teması önlemeye çalıştığını öne sürmüştür" (Bozkur ve diğerleri, 2020, s. 383).

Bogardus, geliştirdiği Sosyal Mesafe Ölçeği ile ırk, ulus ve dine dayalı önyargı çalışmalarında, bugün de benzer sonuçlar ortaya koyan bir araştırma geleneğine öncülük etmiştir (Bozkur ve diğerleri, 2020; Eser ve Uygur, 2019; Karlı, 2013). Bu araştırma geleneğinin izlerini takip eden mevcut çalışmada da çoğunluk kültürden gelen katılımcıların farklı ulusal kimliklere yönelik önyargıları, sosyal mesafe algıları üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ulusal kimliğin üç farklı öteki kategorisini temsil ettiği düşünülen Ermeniler (tarihsel öteki), Suriyeliler (güncel öteki) ve Afrika kökenliler (potansiyel öteki) ile ilgili sosyal mesafe algıları ele alınmıştır.

Uzun bir tarihsel süreçle açıklayabileceğimiz Türklerle Ermeniler arasındaki ilk ilişkilerin Selçuklu Devleti ile başladığı bilinmektedir (İnce, 2016). Osmanlı döneminde ise devletin gayrimüslim tebaasından olan Ermeniler, Fatih Sultan Mehmet zamanında kurumsallaşan ve kaynağını İslam hukukundan alan millet sisteminin bir unsuru haline gelmişlerdir (Güler, 2000). Osmanlı'nın klasik döneminde devlet ile Ermeni topluluğu arasındaki ilişki dini bir temelde kurulmuş, Patriklik, Ermeni toplumunun hukuki temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Tanzimat döneminde ise diğer gayrimüslim unsurlarda olduğu gibi hukuk eşitliği temelinde hareket edilmiş ve Osmanlı vatandaşı olarak kabul edilmişlerdir (Kaya, 2005). Ermenilerin Cumhuriyet dönemindeki statüsü ise Lozan Antlaşması ile belirlenmiş ve azınlık olarak kabul edilmişlerdir (Oran, 2010).

Osmanlı Devleti'nin son döneminde artık karşılıklı çatışmaya dönen ve 1915 yılındaki Tehcir kararıyla birlikte zirveye ulaşan Türk-Ermeni ilişkilerindeki gerilim Varlık Vergisi, 6-7 Eylül Olayları ve ASALA terör örgütünün eylemleri gibi nedenlerle Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir (Akın, 2006; Timur, 2001). Zaman zaman uluslararası kamuoyunu da meşgul eden soykırım

tartışmaları ise Türk-Ermeni ilişkilerindeki gerilimin günümüze kadar ulaşmasına neden olmuştur. Diğer yandan Türkiye'deki tarih yazım ve öğretiminde, Ermenilerle ilgili kullanılan ötekileştirici dil ve söylemler nedeniyle (Yazıcı, 2019) Ermeniler bugün de Türk ulusal kimliğinin değişmeyen ötekisidir (Danzikyan, 2014).

Ermeniler dışında Türk ulusal kimliği ile ötekilik ilişkisi içinde bulunan bir diğer kimlik Suriyelilerdir. Ermenilerle karşılaştırıldığında Suriyelilerin, Türk ulusal kimliği açısından öteki konumuna gelmesi oldukça yakın bir geçmişe dayanmaktadır. İlk olarak 2011 yılında, ülkelerinde yaşanan iç savaş nedeniyle 252 kişilik bir Suriyeli grup Türkiye'ye giriş yapmış, "geçici olarak geldiği düşünülen" bu grup Hatay'da "misafir" edilmiştir. Fakat Suriye'deki iç savaşın şiddetini arttırarak devam etmesiyle birlikte Türkiye'ye sığınanların sayısı da hızlı bir şekilde artış göstermiştir (Eser ve Uygur, 2019). Bugün Türkiye'de mülteci olma durumunu düzenleyen 6458 sayılı kanun yalnızca Avrupa ülkelerinden gelenleri mülteci olarak kabul ettiğinden, Türkiye'de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsü, önemli tartışmalara konu olmuştur. Bu belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla 2012-2013 yılları arasında yapılan bir takım yasal düzenlemelerin ardından 22 Ekim 2014 tarihinde yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Türkiye'de bulunan Suriyeliler için bugün yaygın olarak kullanılan "geçici koruma" statüsü oluşturulmuştur (Topal, 2015).

Suriye'deki iç savaşın yoğunluğunun azalmasına karşın geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin ülkelerine geri dönme konusundaki isteksizlikleri (Erdoğan, 2021), Türkiye'de kalıcı olacaklarına dair bir endişeyi de beraberinde getirmiştir (Bozkur ve diğerleri, 2020). Bu endişe, Suriyelilerin toplumsal kabulünü azaltmakta (Yıldırım alp ve diğerleri, 2017) ötekileştirmeye maruz kalmalarına neden olmaktadır (Eski ve diğerleri, 2023).

Ermeniler ve Suriyelilerle karşılaştırıldığında Türk ulusal kimliği için henüz doğrudan bir öteki konumunda bulunmayan fakat bu konuda önemli bir potansiyel taşıyan göçmen topluluğu Afrikalılardır. Türkler ile Afrikalılar arasındaki ilk ilişkilerin dokuzuncu yüzyıla kadar dayandığı bilinmektedir (Fırat, 2007). Osmanlı Devleti döneminde ise Afrika kıtasının daha çok kuzeyine odaklanan ve süreklilik arz eden bir kurumsal ilişki biçimi yürütülmüştür. Fakat cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte, Batılılaşma politikalarının da etkisiyle Afrika ile ilişkiler sınırlı düzeyde kalmıştır (Tepeciklioğlu, 2012). 1998 yılında Afrika'ya Açılım Eylem Planı'nın kabul edilmesi, 2002 yılından itibaren de bu planın etkili bir biçimde uygulanmasıyla birlikte Türkiye ile Afrika arasındaki diplomatik ve ekonomik ilişkiler gelişmeye başlamıştır. Karşılıklı olarak gelişen bu ilişkilerle birlikte Türkiye'ye göç eden Afrikalı sayısında da ciddi bir artış olmuştur (Tepeciklioğlu, 2019).

Her ne kadar elimizde resmi bir veri bulunmasa da Türkiye'de bulunan Afrikalıların sayısının, Suriyeliler kadar fazla olmadığını söylemek mümkündür. Fakat YÖK'ün yükseköğretimde uluslararasılaşma politikasına ağırlık vermeye başladığı 2005 yılından itibaren yabancı uyruklu öğrenci sayısının kademeli olarak artış göstermesiyle birlikte, Türkiye'de bulunan Afrika uyruklu öğrencilerin sayısında da ciddi bir artış olmuştur (Şimşek, 2022). 2023 yılı itibarıyla Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında kayıtlı 301.694 yabancı uyruklu öğrenciden yaklaşık 60 bini, Afrika uyruklu öğrencilerdir (YÖK, 2023). Yapılan araştırmalarda Afrika uyruklu öğrencilerin farklı dilsel ve kültürel özelliklerinin, öteki olarak görülmelerine zemin hazırladığı (Demirhan, 2017), zaman zaman diğer öğrenciler tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir (Yardımcıoğlu ve diğerleri, 2017). Bu sonuçlar, Afrikalıların bugün için Türk ulusal kimliğinin yaygın kabul gören bir ötekisi olmasa da yakın gelecek için böyle bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

Görüldüğü üzere Türk ulusal kimliği ile ötekilik ilişkisi içinde bulunan kimlikler, farklı derece ve şekillerde ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Kimliklerin tamamlayıcı bir unsuru olan ötekine (Aktay ve Kızılkaya, 2014), olumsuz birtakım özellikler atfedilmesi, demokrasi ve insan haklarının gelişim gösterdiği günümüzde bile son derece yaygındır (Parlak, 2015). Demokratik bir toplumsal hayatın gerekliliklerini ve birlikte yaşama kültürünü tehdit eden bu sorunun (Yazıcı, 2020), toplumsal bir çatışmaya dönüşmeden çözülebilmesi ve farklı topluluklar arasındaki sosyal mesafenin azaltılabilmesi için eğitim başta olmak üzere birçok kuruma önemi sorumluluklar düşmektedir. Fakat teoride önyargı ve ayrımcılıkla ilgili tutumları azaltması hatta ortadan kaldırması beklenen eğitim kurumları, demokratik toplumlarda bile farklılıklar arasındaki sosyal mesafenin artmasına kaynaklık edebilmektedir. Bu çalışmada, eğitim sistemlerinin uygulayıcısı olarak, hoşgörü ve birlikte yaşama kültürüne vurgu yapması, böylelikle de farklılıklar arasındaki iletişim imkânlarının önündeki engelleri kaldırması beklenen öğretmen adaylarının, farklı ulusal kimliklere karşı sosyal mesafeleri ve bunun gerekçelerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının Ermeniler, Suriyeliler ve Afrikalılarla ilgili sosyal mesafe algılarını ve bu algıların gerekçelerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada karma modellerden eşzamanlı üçgenleme kullanılmıştır. Karma modellerde, nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmaktadır. Eşzamanlı üçgenleme tasarımında, nicel ve nitel veriler bir arada ve aynı zamanda toplanarak analiz edilir. Veri analizi ise her iki yöntemde ayrı ayrı yapılmasına karşın elde edilen sonuçlar bir arada yorumlanır (Creswell, 2003).

Araştırmanın nicel boyutunda tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modelleri bir grubun belirli özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan veri toplama süreçlerini ifade eden araştırmalardır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Araştırmanın nitel boyutunda ise durum çalışması modelinden faydalanılmıştır. Durum çalışması konunun derinliğine araştırılması, ilişkili duruma etki eden etmenlerin birbirlerini nasıl etkilediklerini bütüncül bir şekilde araştırmamızı sağlayan araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada tarama modeli, öğretmen adaylarının sosyal mesafe algılarını ortaya koymak amacıyla kullanılırken durum çalışmasından ise bu algının gerekçelerini belirlemek amacıyla yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın etik kurallara uygunluğu Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu (28.01.2022 tarih, Oturum: 02, Karar: 02) tarafından onaylanmıştır. Araştırmanın evrenini öğretmen adayları oluştururken örneklem grubunu ise Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki bir üniversitenin eğitim fakültesine devam eden ve amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen farklı bölüm ve sınıf düzeylerinden 357 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların 264'ü kadın, 92'si erkektir. 153'ü sınıf öğretmenliği, 92'si sosyal bilgiler öğretmenliği, 57'si ilköğretim matematik öğretmenliği, 55'i psikolojik danışma ve rehberlik bölümünde öğrenim görmektedir. 94'ü birinci sınıf, 109'u ikinci sınıf, 35'i üçüncü sınıf, 119'u dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Böylelikle araştırma örnekleminde farklı cinsiyet, program ve sınıf düzeylerinde katılımcıların yer alması amaçlanmıştır. Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış Ö1, Ö2, Ö3... şeklindeki kodlamalardan yararlanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmamın nicel kısmında, veri toplama aracı olarak Bogardus (1925) tarafından geliştirilen Sosyal Mesafe Ölçeği (SMÖ) kullanılmıştır. SMÖ herhangi bir grubun diğer gruplar tarafından benimsenme derecesini ortaya koymayı sağlamaktadır (Hoşgörür, 1997). Ölçekte yer alan maddeler çok yakın bir toplumsal ilişkiyi benimseme eğiliminden bir toplumsal ilişkiden kaçınma eğilimine doğru sistematik olarak sıralanmıştır (Hıdırgil, 2020). Ölçekten alınan yüksek puanlar, ilgili topluluğa yönelik uzak mesafede bulunma isteğini ifade ederken düşük puanlar ise yakın mesafede bulunma isteğine karşılık gelmektedir. Ölçekte yer alan yedi madde olumsuz olarak ifade edilmiş ve her madde için beşli likert türünde derece belirten ifadelerin katılımcılar tarafından cevaplanması sağlanmıştır. Söz konusu kimliklere yönelik cevaplanan maddelerinin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları: Ermeni .93, Suriyeli .96, Afrikalı .93 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise katılımcılara, kendilerini en uzak hissettikleri kimliği, gerekçeleri ile birlikte yazmaları istenen bir adet açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen nicel verilerin analizinde betimsel istatistikler, program türüne göre sosyal mesafenin farklılaşma durumu için ANOVA testi, sosyal mesafenin sınıf düzeyi ile ilişkisini ortaya koymak için Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Söz konusu analizlerde SPSS 23.0 programından yararlanılmıştır. Nitel verilerin analizi kısmında ise betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde, araştırma sürecinde elde edilen veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Sonrasında ise betimlenen veriler açıklanır, yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri kurularak bir takım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada da katılımcıların, kendilerini en uzak hissettikleri kimliğe dair gerekçeleri temalaştırılarak tablo haline getirilmiş, katılımcı cevaplarından doğrudan alıntılara yer verilerek bu temalar açıklanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümünde öncelikle katılımcıların SMÖ'ye verdiği cevaplar üzerinden üç farklı sosyal kimliğe ilişkin betimsel istatistikler incelenmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

SMÖ'ye İlişkin Betimsel İstatistikler

	n	En düşük	En yüksek	\bar{X}	Ss
Suriyeli	357	1.00	5.00	2.83	1.27
Ermeni	357	1.00	5.00	2.44	1.09
Afrika kökenli	357	1.00	5.00	2.04	.93

Tablo 1'de görüldüğü üzere Suriyeli kimliğine verilen cevapların ortalama değeri \bar{X} =2.83 iken Ermeni kimliğine \bar{X} =2.44, Afrikalı kimliğine 2.04'tür. Bu durumda katılımcılar için Suriyeli kimliği, en uzak sosyal mesafeyi temsil ederken Afrikalı kimliği ise en yakın sosyal mesafeyi işaret etmektedir.

Araştırmanın devamında katılımcılara "Bu kimliklerden hangisini, neden kendinize en uzak hissettiğinizi açıklayınız" şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar, araştırmanın nicel bulgularıyla örtüşmektedir. 144 katılımcı Suriyelileri, 117 katılımcı Ermenileri, 13 katılımcı ise Afrikalıları kendisine en uzak kimlik olarak hissettiğini ifade etmiştir. Hissedilen bu

uzaklığın gerekçeleri ise Tablo 2’de temalaştırılarak betimlenmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Söz Konusu Kimliklere Karşı Algıladıkları Toplumsal Uzaklığa Dair Gerekçeleri

Ana Temalar	Alt temalar	Katılımcılar	f
Suriyeliler	Verilen haklar	Ö2, Ö9, Ö10, Ö16, Ö40, Ö50, Ö54, Ö59, Ö78, Ö110, Ö164, Ö179, Ö181, Ö184, Ö7, Ö19, Ö73, Ö157, Ö192, Ö208, Ö223, Ö230, Ö269, Ö295, Ö301, Ö302, Ö314, Ö12, Ö44, , Ö235, Ö260	31
	Savaşta kaçmaları	Ö2, Ö3, Ö44, Ö93, Ö127, Ö128, Ö137, Ö164, Ö194, Ö208, Ö235, Ö260, Ö294, Ö314, Ö280, Ö340, Ö328, Ö337	18
	Asayiş sorunları	Ö8, Ö22, Ö30, Ö41, Ö52, Ö54, Ö68, Ö181, Ö184, Ö188, Ö227, Ö103, Ö137, Ö170, Ö266, Ö289, Ö294 Ö388,	18
	Sayılarının gitgide artması	Ö22, Ö25, Ö55, Ö141, Ö144, Ö184, Ö198, Ö204, Ö206, Ö224, Ö255, Ö274, Ö161, Ö200	14
	Kültürel farklılık	Ö39, Ö46, Ö105, Ö110, Ö113, Ö181, Ö243, Ö244, Ö279, Ö293, Ö300, Ö350, Ö1, Ö270	14
	Ekonomik nedenler	Ö18, Ö24, Ö84, Ö144, Ö181, Ö200, Ö289, Ö290, Ö294, Ö340 Ö334, Ö32, Ö219	12
	Gitmek bilmemeleri	Ö32, Ö34, Ö36, Ö40, Ö41, Ö54, Ö55, Ö61, Ö118, Ö217 Ö216	11
	Nankörlükleri	Ö22, Ö122, Ö187, Ö188, Ö328, Ö337	6
	Egemenlik endişesi	Ö224, Ö334, Ö242, Ö118 Ö70, Ö71	6
	Önyargı	Ö178	1
Ermeniler	Yapılan zulümler	Ö47, Ö58, Ö72, Ö73, Ö75, Ö82, Ö83, Ö86, Ö89, Ö90, Ö98, Ö107, Ö180, Ö207, Ö245, Ö249, Ö292, Ö299, Ö308, Ö309, Ö313 Ö331, Ö337, Ö340, Ö345	25
	Tarihsel nedenler	Ö169, Ö196, Ö210, Ö212, Ö218, Ö229, Ö233, Ö239, Ö261, Ö283, Ö312, Ö315, Ö316, Ö317, Ö322, Ö336, Ö339, Ö352, Ö348, Ö355, Ö87, Ö245, Ö330	23
	Soykırım iddiaları	Ö11, Ö13, Ö56, Ö136, Ö153, Ö182, Ö183, Ö195, Ö207, Ö292, Ö298, Ö301, Ö302, Ö303, Ö309, Ö328, Ö347, Ö353	18
	İhanet	Ö4, Ö83, Ö94, Ö112, Ö14, Ö171, Ö180, Ö346, Ö271, Ö5, Ö175, Ö228, Ö122	14
	İşyanlar	Ö18, Ö64, Ö65, Ö180, Ö207, Ö284	6
	Siyasi sorunlar	Ö30, Ö57, Ö104, Ö145, Ö222, Ö245	6
	Azerbaycan	Ö45, Ö286, Ö313, Ö284, Ö291, Ö238	6
	Düşmanlık	Ö329, Ö330, Ö347	3
	Toprak talepleri	Ö108, Ö136	2
	Dini nedenler	Ö119, Ö143	2
Afrikalılar	Medya	129	1
	Asala	Ö86	1
	Tanışmama	Ö28	1
	Kültürel farklılık	Ö23, Ö163, Ö225, Ö227, Ö278	5
	Fiziksel görünüş	Ö76, Ö199, Ö277	3
	Çekingenlik	Ö17, Ö23	2
	Dil	Ö74	1
	Kötü anı	Ö264	1
	Korkma	Ö17	1
	Hepsine uzak	Asimile olma endişesi	Ö111, Ö152
Tarihi		Ö97, Ö323	2
Kültür		Ö106, Ö124	2
İrkçılık		Ö20	1
Hiçbirisine uzak değil	İnsanlık	Ö63, Ö67, Ö131, Ö123, Ö142, Ö146, Ö150, Ö151, Ö376, Ö166, Ö205, Ö272 Ö357	13
	Davranış şekli	Ö77, Ö287	2
	Kişilik	Ö174, Ö250	2

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğrencilerin Suriyeli ve Ermeni kimliklere karşı daha uzak olduğu tekrar eden tema sayılarından anlaşılmaktadır. Yine Tablo 2’ye baktığımızda öğretmen adaylarının az da olsa herhangi bir kimliğe yönelik uzaklığının olmadığı ve tam tersi olarak, hepsine karşı uzak hisseden katılımcıların da olduğu görülmektedir.

Katılımcıların en uzak hissettiği Suriyeli kimliğe yönelik en çok tekrar eden tema “verilen haklar” olmuştur. “Verilen haklar” konusunda katılımcılardan Ö179 “... ülkeye göçmen olarak yerleştirilip bizden daha fazla haklara sahip olup... maddi olarak çok desteklenmeleri eğitim açısından fazlasınca hak verilmesi bizi ötekileştirip onları şımartmak oluyor” şeklinde düşüncelerini ifade ederken, kendi haklarının ihlali konusunda düşüncelerini belirtmiştir. Ö50’ye göre ise “ülkem içinde onlara tanınıp bazen bize bile tanınmayan haklar, onlara karşı önyargılı olmamızı sağlıyor”.

Katılımcıların Suriyeli kimliğine yönelik oldukça fazla tekrar eden bir diğer tema “savaştan kaçmaları”dır. Katılımcılardan Ö93, “Suriyelilerin ülkelerini bırakıp orada savaşmayı benim ülkemde beni mülteci konumuna düşürdükleri için uzak hissediyorum... ..gitmelerini istiyorum” diyerek bu durumun sonuçlarına değinirken katılımcılardan Ö44, “... ülkelerindeki savaşı bırakıp Türkiye’de Türk vatandaşlarından daha iyi yaşam sürüyorlar istisnalar hariç. Ben olsam kendi ülkemde savaşmayı tercih ederdim” diyerek ülkesi için savaşmanın önemine dikkat çekmiştir.

Suriyeli kimliğine yönelik oluşturulan “kültürel farklılık” temasıyla ilgili Ö350, “... kişilik, örf, adet olarak kendi çevremde uzak hissediyorum” diyerek görüşlerini belirtirken, kültürel anlamda farklı bir boyuta vurgu yapan katılımcı Ö46 “...her ne kadar bazı sorunlarımız olsa da Türkiye’de bulunan Ermeni ve Yunan nüfusun çoğu vatandaşlık bağı ile ülkeye bağlı ... Suriyeliler... büyük kısmı ülkeye ve kültürümüze uymayan, entegre edilemeyecek bir topluluktur” diyerek kültürel anlamda keskin çizgilerin olduğuna değinmiştir.

Suriyeli kimliğine yönelik oluşturulan ve sık tekrar eden temalardan birisi de “sayılarının gitgide artması” olmuştur. Bu temaya yönelik Ö55, “... sayıları olması gerekenin çok üstünde bazı bölgelerde Türklerden çok Suriyeliler var... yoksunluk sınırında yaşamalarına rağmen çok fazla üriyorlar... kalıcı olarak buraya yerleştiler ve bu beni rahatsız ediyor” diyerek aynı zamanda da “gitmek bilmeme” temasına vurgu yapmıştır.

Suriyeli kimliğine yönelik sık tekrar eden temalardan bir diğeri olan “gitmek bilmemeleri” teması ile ilgili katılımcılardan Ö32 “misafirliğin kısıtı makbul olduğu halde yıllardır buradalar ve ülkenin düzeni ve refah seviyesi onlar yüzünden bozuluyor” şeklinde düşüncelerini ifade ederken farklı boyuttaki yansımaları da değinmiştir. Katılımcılardan Ö118 ise “...günümüzde de Suriyeli vatandaşlar ülkemizi gerçekten işgal etmiş anlamda...” diyerek konunun endişe boyutuna dikkat çekmiştir.

Suriyeli kimliğine yönelik tekrar eden temalardan bir diğeri de “ekonomik nedenler” olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan Ö294 bu konu ile ilgili düşüncelerini “...kendi insanımıza bile iş vermekte zorlanırken onların da olması ülkemiz için sorun teşkil etmekte ve acilen çözüm bulunmalıdır” şeklinde ifade ederek bu yöndeki kaygılarını dile getirmiştir. Katılımcılardan Ö181 ise “daha az maaş aldıkları için işverenlerin kendi vatandaşlarını değil de Suriyelileri işe alması...” vurgusunu yaparak işverenlerin bu konudaki fırsatçılığına dikkat çekmiştir. Yine bu tema ile ilgili Ö334 “Ermeni ve Rumlar Türkiye vatandaşı olanlar var tarihsel bir geçmiş var onlarda. Çalışıp vergi veriyorlar ama Suriyeliler mültecilikte tüm dünyanın başına bela durumdadır” söylemlerinde bulunarak söz konusu diğer kimliklere de atıfta bulunmuştur.

Suriyeli kimliğine yönelik dikkat çeken bir diğer tema “asayiş sorunları” olarak belirlenmiştir. Bu tema ile ilgili katılımcılardan Ö266 “hem ülkemde yaşayıp hem de ülkemdeki kadınlara zarar verdiği için çoğu değil elbette...” şeklindeki ifadesiyle bu konudaki rahatsızlığını belirtmiştir. Tutumlarının oluşmasında farklı bir boyuta değinen katılımcı Ö54’ün “... haberlerde taciz ve tecavüz olaylarını görüyoruz dışarıdan bir ülkeden gelip ülkemizde bunları yapmaları düzeni bozmaları... bana yanlış geliyor” şeklindeki ifadesi, oluşturduğu tutumda medyanın etkisini gözler önüne sermektedir.

Suriyeli kimliğine yönelik dikkat çeken temalardan birisi de “egemenlik endişesi” olmuştur. Bu tema ile ilgili olarak Ö242 “...kendimi oldukça uzak hissediyorum çünkü kendimi, yaşadığım çevreyi onlar tarafından ele geçirilmiş hissediyorum” diyerek şu anki kaygılarını dile getirirken, Ö224 “Suriyelilere uzak hissettim şu anda bizlerden çok onların ülkemizde var olması bazen rahatsız ediyor. Egemenliğin değişebileceği endişesi olmalı bu” demiş, paralel olarak da Ö334 “... burada neredeyse kendi bağımsızlıklarını ilan edecekler, ülkemden defolup gitmelerini istiyorum...” şeklindeki ifadesiyle geleceğe yönelik endişelerinden bahsetmişlerdir.

Suriyeliler ile ilgili olarak “önyargı vurgusu” yapan katılımcılardan Ö178;

Suriyelileri kendime uzak hissediyorum evet bu bazen kötü bir şey ve önyargılı olduğumu düşünüyorum ama şu anki ülkenin durumunu ve gündemini düşününce ve göz önünde bulundurunca sevmek istemiyorum... Evet bizler öğretmen olacağız Suriyeli ya da farklı bir milletten öğrencim olabilir ve asla ayırım yapmam çünkü çocuk bir şeyin bilincine değil...

şeklindeki ifadeleri ile mesleki anlamda düşüncelerini dile getirirken katılımcının bu konuya yönelik yaşadığı ikilem de göze çarpmaktadır.

Öğrencilerin ikinci olarak en uzak hissettiği kimlik Ermeniler olmuştur. Ermeni kimliğine yönelik oluşturulan temalar incelendiğinde en çok tekrar eden temanın “yapılan zulümler” olduğu görülmektedir. Bu tema ile ilgili Ö309 düşüncelerini “... bizim zor zamanlarımızda bizim toplumumuza yaptıklarını unutamayız özellikle savunmasız yaşlı, kadın, çocuklara yaptıklarını dinlerken bile insanın içinde bir öfke ateşi yanmaya başlıyor...” şeklinde ifade ederek geçmişte yaşanan olaylara vurgu yapmıştır. Yakın tarihe vurgu yapan katılımcılardan Ö47 ise “...çünkü tarihte yaptıkları zulümleri Türkiye’ye şimdi yapmasalar bile diğer ülkelere hala aynı muameleyi yapıyorlar” diyerek tutumlarının oluşmasında güncel olayların etkisinden bahsetmektedir. Yine bu tema ile ilgili dikkat çekici bir ifade bulunan Ö107, bir nefret söyleminde bulunmaktadır: “...geçmişte yaşanan katliam olayları ve yaşanan bazı olaylar neticesinde onlardan nefret ediyorum elimde olsa onların her birini bir çukura atıp....”

Ermeni kimliğine yönelik oldukça fazla tekrar eden temalardan birisi de “tarihsel nedenler” olarak belirlenmiştir. Fakat katılımcıların çoğu bu tema altında herhangi bir tarihsel döneme ya da olaya gönderme yapmamış, konuyu yüzeysel olarak değerlendirmiştir. Bu tema ile ilgili olarak Ö87’nin ifadesi “Ermenileri çok uzak hissediyorum çünkü tarihi bilgilerim o insanlara güvenmemem gerektiğini öğretti” şeklinde olmuştur.

Ermeni kimliğine yönelik tekrar eden temalardan bir diğeri “soykırım iddiaları” olmuştur. Bu tema ile ilgili katılımcılardan Ö298 “...trenlerle güvenli bölgelere gönderdik. Onlar ise bu olayı sözde soykırım olarak hala dünya devletlerine kendilerini acındırma için kullanıyor.” şeklindeki ifadeleriyle bu durumu eleştirirken, katılımcılardan Ö292 “...Türk milletine soykırım yapmışlardır ve bunu dünya kamuoyuna aksini iddia ederek sunmuşlardır... diğer dünya devletleri bu çirkin aslı astarı olmayan kara iftiralara... kabul ederek bizleri şaşırtmıştır.” diyerek diğer dünya devletlerinin

bu konu ile ilgili düşüncelerini doğru bulamadığını belirtmiştir.

Ermeni kimliğine yönelik oluşturulan “ihanet” teması ile ilgili katılımcılardan Ö180 “...ülkemizde uzun süre yaşamış olmalarına rağmen ihanet edip halkımıza eziyet ederek isyan etmişlerdir...” ifadesini kullanırken katılımcılardan Ö14 ise “İhanet kanlarında var” diyerek dikkat çekici bir söylemde bulunmuştur.

Ermeni kimliğine yönelik oluşturulan temalardan “Azerbaycan” temasıyla ilgili katılımcılardan Ö298 “...Azerbaycan halkına yaptıkları savaştan mütevellit Ermenilere karşı kendimi uzak hissediyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Yine bu tema ile ilgili katılımcılardan Ö286 düşüncelerini “...Türlere yapmış oldukları Hocalı katliamı nedeniyle bir Türk olarak onlara karşı herhangi bir sempati duymuyorum.” şeklinde belirtmiştir. Bu tema ile ilgili kendi deneyimlerden bahseden katılımcı Ö45 “...geçen sene Azerbaycan’da Nahcivan’da Karabağ’da yaptıkları terörü bizzat gördüm çok büyük bir antipatim var...” diyerek güncel olaylara da dikkat çekmiştir.

Ermeni kimliğine yönelik oluşturulan dikkat çekici olan bir diğeri “toprak talebi” temasıdır. Toprak talebi teması ile ilgili olarak ilginç söylemlerde bulunan katılımcılardan Ö136 “... Ağrı Dağı’nı kendilerine kutsal olarak görüp sahiplenmek istemelerini hiç hoş görmüyorum. Eğer bir ırkı silmek istesem önce Ermeni... yok etmek isterdim.” diyerek düşüncelerini belirtmiştir. Bu tema ile ilgili olarak Ö108 de “Ermenilerin geçmişten günümüze kadar topraklarımızda hak iddia etmeleri ve bulacakları ilk fırsatta geçmişte gerçekleştiremedikleri hain emellerini tekrar devreye sokabileceklerini düşünüyorum...” şeklindeki ifadeleriyle geleceğe yönelik kaygılarını belirtmiştir.

Ermeni kimliğine yönelik oluşturulan ilginç temalardan birisi de “medya” olmuştur. “Medya” teması ile ilgili olarak katılımcılardan Ö129 “...onların Türklere bakış açısını içeren videolar ve hikâyeleri gördüğüm için birbirimiz arasında iyi ilişkiler kuracağımızı zor görüyorum” şeklindeki ifadeleriyle tutumlarının oluşmasında medyanın etkisine değinmiştir.

Katılımcıların Afrikalılara yönelik algıladıkları toplumsal uzaklığın gerekçelerinde en çok tekrar eden tema “kültürel farklılık” olmuştur. Kültürel farklılık teması ile ilgili olarak katılımcılardan Ö225 “Tamamen farklı coğrafyalarda yaşadıkları için kültürleri bize oldukça uzaktır.” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Katılımcılardan Ö23 de “kendi değerlerimiz ile onların değerleri arasında farklar olduğunu düşünerek geri planda tutuyorum kendimi. Belki tanıma imkanım olsaydı fikrim değişebilirdi.” diyerek kültürel ve sosyal süreçlere dikkat çekmiştir.

Afrika kökenli kimliğe yönelik oluşturulan dikkat çekici temalardan biri de “fiziksel görünüş” olarak göze çarpmaktadır. Bu temaya yönelik katılımcılardan Ö199 “...Afrika kökenli birisine karşı bu zamana kadar bir sempati beslemedim. Sevmiyorum fiziksel görünüş olarak...” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Yine bu temaya yönelik olarak katılımcılardan Ö277 “Afrika kökenli birisine uzak hissederim, kültür farklılığı ve siyahi olmaları” diyerek fiziki anlamda ten rengine dikkat çekmiştir.

Söz konusu kimliklerin hepsine uzak hisseden ve “asimile endişesi” olan katılımcılardan Ö111 “Farklı ırk ve milletlerden oluşan bir toplum asimile olamaya müsaittir. Türkiye devletinin içerisinde sadece Türk milletinden oluşması devletimizi baki kılacaktır.” diyerek düşüncelerini ifade etmiştir. Yine hepsine uzak hisseden katılımcılardan Ö20 “Tek bir ırka özel olmayan bir ırkçılığım var. Ülkemde yabancıların gelip rahatça yaşamaları hiç hoş değil” söyleminde bulunmuştur.

Söz konusu kimliklerden herhangi birine uzak hissetmeyen katılımcılarda en çok tekrar eden tema

“insanlık”tır. İnsanlık temasına yönelik olarak; Ö272 “insan olan insan ayırmaz”, Ö2 “...yetişmiş olduğu millete göre değil ahlakına göre değerlendiririm...” diyerek görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bir diğeri olan Ö77 davranış şekli temasıyla ilgili “...insanlara kimlikleriyle değil yaptıklarıyla bakıyorum...” diyerek kendisi için kimliklerin çok önemli olmadığını ifade etmiştir.

Araştırmanın devamında katılımcıların Suriyeli, Ermeni ve Afrikalı kimliklerine dair algıladıkları toplumsal uzaklığın, öğrenim gördükleri program türüne göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Suriyeliler, Ermeniler ve Afrikalılara Karşı Algılanan Toplumsal Uzaklığın, Öğrenim Görülen Program Türüne Göre Farklılaşma Durumu

Program Türü		N	\bar{X}	F	p	Anlamlı Farklık Gösteren Programlar (Scheffe)
Suriyeliler	Sınıf Öğretmenliği	153	2.66	3.198	.024*	Sosyal bilgiler öğretmenliği>Sınıf öğretmenliği
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	92	3.14			
	Matematik Öğretmenliği	57	2.94			
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	55	2.69			
Ermeniler	Sınıf Öğretmenliği	153	2.35	6.923	.000*	Sosyal bilgiler öğretmenliği>Sınıf öğretmenliği ve RPD
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	92	2.86			
	Matematik Öğretmenliği	57	2.37			
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	55	1.89			
Afrikalılar	Sınıf Öğretmenliği	153	1.91	8.049	.000*	Sosyal bilgiler öğretmenliği>Sınıf öğretmenliği ve RPD
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	92	2.43			
	Matematik Öğretmenliği	57	2.00			
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	55	1.79			

Not. *p<.05

Tablo 3’te görüldüğü üzere katılımcıların her üç kimliğe ilişkin algıladıkları sosyal mesafe, öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Anlamlı farklılığın kaynağını ortaya koymak amacıyla yapılan Scheffe testine göre sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının Suriyelilere yönelik sosyal mesafe algıları, sınıf öğretmenliği programına devam eden öğrencilerden daha yüksektir. Aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin Ermeniler ve Afrikalılara yönelik algıladıkları sosyal mesafeleri de sınıf öğretmenliği ile rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı öğrencilerinden daha yüksektir.

Araştırmada son olarak katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ile Suriyeli, Ermeni ve Afrikalı kimliklerine yönelik sosyal mesafe algıları arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Suriyeli, Ermeni ve Afrikalı Kimliklerine İlişkin Sosyal Mesafe Alguları İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İlişki

		Sınıf düzeyi	Suriyeliler	Ermeniler	Afrikalılar
Sınıf düzeyi	r	1			
	p				
Suriyeliler	r	.156**	1		
	p	.003			
Ermeniler	r	.212**	.520**	1	
	p	.000	.000		
Afrikalılar	r	.221**	.474**	.534**	1
	p	.000	.000	.000	

Not. ** p<.01

Tablo 4'te görüldüğü üzere katılımcıların sınıf düzeyleri ile üç farklı kimliğe karşı algıladıkları sosyal mesafe arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arttıkça üç farklı kimliğin tamamına yönelik sosyal mesafe alguları da artmaktadır.

Sonuç

Bu araştırmada öğretmen adaylarının tarihsel öteki olarak kabul edilen Ermeniler, güncel öteki olarak adlandırabileceğimiz Suriyeliler ve yakın gelecekte ötekileştirilme potansiyeli taşıyan Afrikalılarla ilgili sosyal mesafe algıları ve bu algıların gerekçeleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın hem nicel hem de nitel sonuçları, en fazla toplumsal uzaklık hissedilen topluluğun Suriyeliler olduğunu ve bu topluluğu Ermenilerin takip ettiğini göstermektedir. En az toplumsal uzaklık hissedilen topluluk ise Afrikalılardır.

İncelenen üç öteki kategorisi içerisinde aynı dini, yakın coğrafyaları ve tarihsel geçmişi paylaşma gibi nedenlerle en fazla ortaklık bulunan topluluk olmasına rağmen, en uzak hissedilen kimliğin Suriyeliler olması, araştırmanın dikkat çeken sonuçlarından biridir. Bununla birlikte coğrafi, kültürel ve tarihsel olarak en az ortak özellik bulunan Afrikalıların, en az mesafe hissedilen topluluk olması da araştırmanın bir diğer ilginç sonucudur. Fakat bu sonuçları, çoğunluk topluluğun azınlık topluluğuna karşı önyargı ve olumsuz tutumlarının temelinde, algıladıkları tehdidin boyutunun etken olduğunu iddia eden bütünleşik tehdit kuramı ile açıklamak mümkündür (Stephan ve Stephan, 1996).

Bütünleşik tehdit kuramına göre ötekileştirmenin temelinde tehdit algıları vardır (Arslantürk, 2020). Bireylerin ya da toplumun farklılıklara karşı ön yargılı tutumlara sahip olmasına neden olan dört temel tehdit bulunmaktadır. Bunlardan ilki *gerçekçi tehditler*dir. Gerçekçi tehditlerde çoğunluk topluluk üyeleri, farklı toplulukların kendilerinin fiziksel varlığına, kaynaklarına, politik ve ekonomik gücüne, sağlığına, güvenliğine, iş imkânlarına karşı tehdit oluşturduğu algısı vardır (Eser ve Uygur, 2019; Ekici, 2019). İkinci tehdit tipi *sembolik tehdit*dir. Bu tehdit tipinde çoğunluk topluluk, farklı toplulukları dünya görüşüne, yaşam biçimine, değerlerine, inançlarına, tutumlarına, standartlarına ve töresine yönelik tehdit olarak algılamaktadır (Arslantürk, 2020). Üçüncü tehdit *olumsuz kalıp yargı*lardır. Bu tehdit türü, ötekileştirilen toplulukların dış grup üyelerinin tembellik, saldırganlık, suça meyillilik, kabalık, yalancılık gibi olumsuz özelliklere sahip olduklarına dair inançlardır (Ekici, 2019). Dördüncü tehdit tipi ise *gruplar arası kaygı* olarak tanımlanmaktadır. Bu

kavram, bireylerin farklı kültürden kişilerle temasa geçtiklerinde ya da temasa geçeceklerini düşündüklerinde yaşadıkları kaygıyı ifade eder (Stephan ve Stephan, 1985).

Araştırmanın nitel verileri bağlamında katılımcıların Suriyelilere yönelik toplumsal uzaklıklarının gerekçeleri incelendiğinde *verilen haklar, asayiş sorunları, sayılarının gitgide artması, ekonomik nedenler, gitmek bilmemeleri ve egemenlik endişesi* gibi gerçekçi tehdit kategorisinde değerlendirebileceğimiz temaların ön plana çıktığı görülmektedir. Ermeni kimliğine karşı hissedilen sosyal mesafenin gerekçelerine baktığımızda ise 1915 olayları çerçevesinde şekillenen *zulüm, soykırım iddiaları, isyanlar* gibi artık olumsuz kalıp yargılara (üçüncü tehdit tipi) dönüşmüş tarihsel nedenlerin etkili olduğu görülmektedir. Diğer yandan Afrikalı kimliğine karşı hissedilen sosyal mesafede ise kültürel farklılıktan kaynaklanan sembolik tehdidin yanı sıra fiziksel görünüşten ya da kişilerin iletişime geçmekteki çekingenliğinden kaynaklanan gruplar arası kaygıların etkili olduğu söylenebilir. Katılımcıların her üç kimliğe karşı algıladıkları sosyal mesafe ve bunların gerekçeleri bir arada değerlendirildiğinde, bu kimliklere yönelik tehdit algılarının türü ve boyutunun, algıladıkları sosyal mesafeyi etkilediği söylenebilir. Bu nedenle katılımcıların kimliği ile en fazla ortaklığı bulunan ulusal kimlik Suriyeliler olmasına karşın, algılanan tehdidin diğer kimliklerden daha fazla olması, Suriyelilere karşı hissedilen sosyal mesafeyi artırmış olabilir. Aynı şekilde katılımcılar ile ortaklığın en az olduğu Afrikalılara yönelik algılanan tehdidin düşük olması da sosyal mesafenin az olmasına neden olduğu söylenebilir. Her iki durumda da Türkiye’de bulunan Suriyeli ve Afrikalıların sayısı arasındaki farklılık, algılanan tehdit oranındaki farklılaşmayı da etkilemiş olabilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer ilginç sonuç, katılımcıların sınıf seviyesi arttıkça her üç kimliğe dair algıladıkları sosyal mesafenin de artmasıdır. Yani katılımcılar, eğitim fakültesinde öğrenim görmeye devam ettiği süreçte, her üç kimlikten sosyal olarak uzaklaşmaya devam etmiştir. Üstelik söz konusu üç kimliğe ilişkin en uzak sosyal mesafe algısı, kendilerinden farklılıklara saygı ya da hoşgörü gibi değerleri öğrencilerine kazandırmaları beklenen sosyal bilgiler öğretmen adaylarına aittir. Bu noktada eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına verilen eğitime, farklılıklara saygı, hoşgörü ya da tolerans perspektifinden bazı eleştiriler yöneltmek mümkündür. Nitekim Yazıcı ve Budak (2017) tarafından yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının kimlik farklılıklarına saygıları üzerinde en az etkili olan değişkenin, eğitim fakültelerinde aldıkları eğitim olduğu görülmüştür. Fakat bununla birlikte öğretmen adaylarının, mezuniyet aşamasına yaklaştıkça gelecekle ilgili kaygılarının ön plana çıkmaya başlaması, zaten sınırlı olan ekonomik kaynakları da Suriyeliler gibi göçmen gruplarıyla paylaşma konusundaki isteksizlikleri de sosyal mesafenin artmasında etkili olabilir.

Araştırmanın nitel ve nicel sonuçları bir arada değerlendirildiğinde katılımcıların, incelenen üç ulusal kimlikle ilgili, zaman zaman ilgili topluluğun bütün üyelerini kapsayan, önyargı ve ayrımcılık sınırlarını zorlayan nefret söylemlerinde bulunabildikleri görülmüştür. Üstelik eğitim fakültesinde aldıkları öğrenim de bu sorunu giderici bir etki yaratmamış, tam tersine öğrenim görmeye devam ettikçe her üç kimliğe karşı hissedilen sosyal mesafe de artmıştır. Oysaki çalışma grubunu oluşturan katılımcılar, mezun olduklarında farklılıklara saygı gibi, günümüz toplumlarında farklılıkların çatışmaya dönüşmeden sürdürülebilmesi için hayati öneme sahip değerleri, öğrencilerine kazandırması beklenen öğretmen adaylarıdır. Bu durum, başta sosyal bilgiler eğitimi olmak üzere, öğretmen yetiştiren lisans programlarının içerik ve kapsamının, farklılıklara saygı, hoşgörü ya da tolerans gibi değerlerin, öğretmen adaylarında kazandırılması yönünden yeniden sorgulanması ve revize edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Etik Kurul Onayı: T.C. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu, Tarih: 28.01.2022, Sayı: 8911691.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Araştırmada birinci yazar bulguları toplama, analiz etme ve derleme sürecinde daha aktif olmuştur. İkinci yazar araştırmanın literatür yazımı ve sürecin yönetilmesi hususunda birinci yazara rehberlik etmiştir. Araştırma işbirliği anlayışı içerisinde beraber yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

References

- Akın, F. (2006). *Türkiye’de azınlık politikaları ve 6-7 Eylül olayları* [Minority policies in Turkey and the events of September 6-7]. Kum Saati Yayınları.
- Aktay, Y. & Kızılkaya, A. (2014). *Hepimiz ötekiyiz!* [We are all other!]. Tezkire Yayıncılık.
- Arslantürk, G. (2020). Sosyal medyadaki göçmen karşıtı tutumların bütünlük tehdit kuramı çerçevesinden incelenmesi [Anti-immigrant attitudes in social media: An examination within the frame of integrated threat theory]. *Psikoloji Araştırmaları*, 1(1), 6-16.
- Beştepe, A. (2021). *Lise öğrencilerinin farklı kimliklere dair kalıp yargıları ve bunların kaynakları* [High school students' stereotypes about different identities and their source]. [Unpublished Master's Thesis]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Bilgin, N. (1994). *Kimlik sorunu* [Identity problem]. Aşına Kitap.
- Bilgin, N. (2007). *Kimliğin inşası* [Construction of identity]. Aşına Kitap.
- Bozkur, B., Kıran, B. & Alıcı, D. (2020). Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının yordayıcıları olarak Suriyelilere yönelik toplumsal uzaklık ve bilişsel esneklik [Social distance and cognitive flexibility for syrians as a predictor of the teacher candidates' attitudes of multicultural education]. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16(2), 382-393. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.684692>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* [Scientific research methods]. Pegema.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage.
- Çayır, K. (Ed.). (2012). Gruplararası ilişkiler bağlamında ayrımcılık [Discrimination in the context of intergroup relations]. *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar* [Discrimination multidimensional approaches] (pp. 5-17). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Danzikyan, Y. (2014). Değişmeyen öteki: Ermeniler [The unchanging other: Armenians]. Y. İnceoğlu & S. Çoban (Eds.), *Azınlıklar, ötekiler ve medya* [Minorities, others and the media] (pp. 220-238). Ayrıntı Yayınları.
- Demirhan, K. (2017). Ulusal alanyazında uluslararası öğrenciler ve uluslararası öğrencileri siyasal açıdan düşünmek [To think politically of international students and international students in the national literature]. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(13), 547-562.
- Ekici, H. (2019). Türk toplumunda Suriyelilere yönelik algılanan tehditler ve çözüm önerileri [Threat perceptions of Turkish society towards Syrians and policy recommendations]. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 695-730. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i49119.487325>
- Erdoğan, M. (2021). *Suriyeliler barometresi 2020* [Syrians barometer 2020]. Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Eser, H. B., & Uygur, M. R. (2019). Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların bütünlük tehdit ve sosyal mesafe kuramları doğrultusunda incelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği

- [The study of attitudes towards Syrian immigrants within integrated theories of threat and social distance: case of Suleyman Demirel University]. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(95), 131-162. <https://doi.org/10.36484/liberal.609598>
- Eski, İ. H., Küçükkıkcı, B., Tilkici, İ., Hoşgör, H., & Güngördü, H. (2023). Suriyelilere yönelik sosyal mesafe düzeyinin incelenmesi: Uşak ili örneği [Examination of the social distance level to Syrians: the case of Uşak province]. *Erciyes Akademi*, 37(3), 1336-1351. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1328247>
- Fırat, M. (2007). Türkiye-Afrika ilişkilerinin tarihsel arka planı ve Afrika açılımında sivil toplum kuruluşlarının rolü [The historical background of Turkish-African relations and the role played by non-governmental organizations]. TASAM. R https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3699/turkiye-_afrika_iliskilerinin_tarihselarka_plani_ve_afrika_aciliminda_sivil_toplum_kuruluslarinin_rolu
- Göregenli, M. (2012). Temel kavramlar: önyargı, kalıpyargı ve ayrımcılık [Basic concepts: prejudice, stereotype and discrimination]. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar* [Discrimination multidimensional approaches] (pp. 18). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güler, A. (2000). *Osmanlıdan Cumhuriyete azınlıklar* [Minorities from the Ottoman Empire to the Republic]. Tamga Yayıncılık.
- Gürkaynak Çuhadar, E. (2012), Toplumsal temas: Önyargı ve ayrımcılığı önlemek için bir sosyal değişim aracı olarak kullanılabilir mi? [Social contact: Can it be used as a tool for social change to prevent prejudice and discrimination?]. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar* [Discrimination: Multidimensional approaches] (pp. 255-265). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İnce, F. (2016). Selçuklu-Ermeni ilişkilerinde millet-i sadıka'nın izleri [The traces of the loyal nation in Selçuklu-Armenian relations.]. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(1), 488-514.
- Karlı, B. (2013). Toplumsal birlikteliklerde öncelikler: Kabullenme ve dışlamanın sosyo-psikolojik temelleri (Alevilik-sünnilik örneği) [Priorities in social unity: Socio-psychological foundations of acceptance and exclusion Alevism-Sunnism example]. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 99-136.
- Kaya, Ö. (2005). *Tanzimat'tan Lozan'a azınlıklar* [Minorities from Tanzimat to Lausanne]. Yeditepe Yayınları.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* [A Dictionary of Sociology]. O. Akınhay & D. Kömürcü (Çev.) Bilim ve Sanat Yayınları.
- Melucci, A. (1995). The process of collective identity. In H. Johnston, & B. Klandermans (Eds.). *Social movements and culture* (pp. 41-63). University of Minnesota Press.
- Oran, B. (2010). *Türkiye'de azınlıklar* [Minorities in Turkey]. İletişim Yayınları.
- Özdemir, M. & Akdağ, M. (2023). Ötekileştirmenin bir aracı olarak medya: Mültecilere yönelik Avrupa ve Amerika basınından örnekler [Media as a tool of marginalization: examples from the European and American press of refugees]. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(1), 395-416 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1153273>
- Pamuk, A. (2014). *Kimlik ve tarih kimliğin inşasında tarihin kullanımı* [Identity and history the use of history in the construction of identity]. Yeni İnsan Yayınevi.
- Parlak, T. (2015). *Ötekinin var olma sancısı* [The other's pain of existence]. Dora Yayın.
- Snow, D. (2001). Collective identity and expressive forms. In N.J. Smelser & P.B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, 2212-2219. Elsevier Science. <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/04094-8>

- Snow, D., Oselin, S., & Corrigan-Brown C. (2005). Identity. In G. Ritzer (Ed.), *Encyclopedia of social theory* (pp. 390–393). Sage. <https://doi.org/10.4135/9781412952552>
- Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (1996). Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20 (3-4), 409–426. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(96\)00026-0](https://doi.org/10.1016/0147-1767(96)00026-0)
- Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157–175. <http://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1985.tb01134.x>
- Şan, M. K. & Akyiğit, H. (2021). Göç kimlik ve aidiyet: Amerika’da yaşayan Türkler örneği [Immigration, identity and belonging: Example of Turks living in America]. *Bilig*, (97), 137-175. <https://doi.org/10.12995/bilig.9706>
- Şimşek, F. (2022). Uluslararası öğrenci hareketliliği ve Türkiye yükseköğretiminde Afrikalı öğrenciler [International student mobility and Africans in Turkish higher education students]. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 12-36. <https://doi.org/10.55107/turksosbilder.1053540>
- Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Afrika kıtasının dünya politikasında artan önemi ve Türkiye-Afrika ilişkileri [The increasing importance of the African continent in world politics and Türkiye-Africa relations]. *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 59-94.
- Tepeciklioğlu, E. E. (2019). Afrika’ya açılım kararından yirmi sene sonra Türkiye-Afrika ilişkileri nerede? [Where are Türkiye-Africa relations twenty years after the decision to expand into Africa?] *BİLGESAM, Bilge Adamlar Statejik Araştırmalar Merkezi* (1395), 1-8. https://www.researchgate.net/publication/330320958_Afrika%27ya_Acilim_Kararindan_Yirmi_Sene_Sonra_Turkiye-Afrika_Iliskileri_Nerede
- Timur, T. (2001). *Türkler ve Ermeniler* [Turks and Armenians]. İmge Kitabevi.
- Topal, A. H. (2015). Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü [Temporary protection regulation and the legal status of Syrians in Turkey]. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 5-22.
- Tutkun, Ö. F. & Koç, M. (2008). Mesleklere atfedilen kalıp yargılar [Stereotypes towards occupations in Turkey]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 255-273. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000198
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., & Savaşan, F. (2017). Uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri ve çözüm önerileri (Sakarya Üniversitesi örneği) [Socio-Economic problems of international students and some remedies (Sakarya University Case)]. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.308940>
- Yazıcı, F. (2016). Tarih ders kitaplarında “Ermeniler” cumhuriyetten günümüze [“Armenians” in history textbooks from the republic to the present]. *Turkish History Education Journal*, 5(2), 643-653.
- Yazıcı, F. (2019). Tarih ders kitaplarında azınlıklar: Ermeniler, Rumlar, Yahudiler [Minorities in history textbooks: Armenians, Greeks, Jews]. A. Şimşek (Ed.), *Tarih ders kitaplarında imajlar* [Images in history textbooks] (pp. 393-408). Pegem.
- Yazıcı, F. (2020). Değerler eğitiminde kültürlerarası farklılaşma ve birlikte yaşama kültürü [Intercultural differentiation and coexistence culture in values education]. In H. Ekşi ve A. Katılmış (Eds.), *Karakter ve değerler eğitimi* [Character and values education] (pp. 213-228). Pegem.
- Yazıcı, F. & Budak, F. (2017). The investigation of the students’ attitudes toward identity differences in faculty of education. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(3), 879-896.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* [Research methods in social sciences]. Seçkin.

-
- Yıldırım, S. & Erdoğan, H. (2019). Suriyelilere bakış açısının toplumsal uzaklık bağlamında incelenmesi: Sakarya ili örneği [Examining the perspective of Syrians in the context of social distance: The case of Sakarya province]. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 343-363.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma [A study on the social acceptance and adaptation process of Syrian refugees]. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 107-126.
- YÖK (2023). Yükseköğretim istatistikleri [Higher education statistics]. istatistik.yok.gov.tr